

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

שיטות מחקר במדעי החברה (מתודולוגיה)

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון	—	(ארבעה סעיפים $9 \times$)	—	36 נקודות
פרק שני	—	(שתי שאלות $10 \times$)	—	20 נקודות
פרק שלישי	—	(שתי שאלות $22 \times$)	—	44 נקודות
סך הכול	—			100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) ענה בתמצות ובבהירות.
(2) בתשובותיך השתמש במושגים שלמדת.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (36 נקודות)

ענה על ארבעה סעיפים מן השאלות 1-4 (לכל סעיף – 9 נקודות).

רשויות השלטון במדינות רבות מייחסות חשיבות לדפוסי חלוקת הזמן בקרב האזרחים, לצורך גיבוש מדיניות ציבורית. בדו"ח מחקר שפרסם המוסד לביטוח לאומי בשנת 2019, נסקרו דפוסים של חלוקת הזמן בקרב קבוצות אוכלוסייה שונות בישראל.

המחקר התבסס על מדגם אקראי שכלל 671 משתתפים מקרב האוכלוסייה הבוגרת בישראל (מעל גיל 18) מן המאגר של בתי האב של המוסד לביטוח לאומי. במסגרת המחקר נבנה שאלון שהתבסס על סקרים שונים וכן על ריאיונות טלפוניים. השאלון נבנה על פי משתנים סוציו-דמוגרפיים שונים: מין, גיל, מצב משפחתי ועוד. במדגם ניתן ייצוג יתר קל לבני 65+ (17.2% מן המשתתפים), אף ששיעורם באוכלוסייה הכללית הוא 11.1%.

החוקרים גיבשו ארבע קטגוריות כדי לבחון את חלוקת הזמן של הפרט: "זמן שינה"; "זמן עבודה"; "זמן אישי", שמוקדש לצרכיו האישיים של הפרט, כולל למידה והעשרה; ו"זמן טיפול", שנועד לטיפול בבית, בקרובי המשפחה ובקהילה.

טבלה 1: ממוצע שעות ביום המוקדשות לתחומי פעילות שונים, לפי המצב המשפחתי של המרואיינים

מצב משפחתי / חלוקת הזמן	נשוי עם ילדים	נשוי בלי ילדים	לא נשוי עם ילדים	לא נשוי בלי ילדים
זמן אישי	4.70	5.13	6.28	6.39
זמן טיפול	5.95	3.22	5.08	3.20
זמן עבודה	6.80	8.98	6.21	7.42
זמן שינה	6.54	6.67	6.43	6.99

להט, ל., סנד, א. (2019). זמן ומדיניות: חלוקת זמן, העדפות הציבור ותפיסות מדיניות. ביטוח לאומי. www.btl.gov.il [05.12.2020]

(שים לב: נתונים נוספים בעמוד הבא.)

המחקר התבסס על ניתוח כמותי שמטרתו לבחון את דפוסי חלוקת הזמן הרצויים לעומת דפוסי חלוקת הזמן בפועל (המצויים).

טבלה 2: חלוקת הזמן הרצויה וחלוקת הזמן בפועל (המצויה), (שעות בממוצע)

חלוקת הזמן הציפייה והמימוש	זמן אישי	זמן טיפול	זמן עבודה	זמן שינה
המצב המצוי	5.16	5.32	6.92	6.61
המצב הרצוי	5.69	4.69	5.94	7.67

להט, ל., סנד, א. (2019). זמן ומדיניות: חלוקת זמן, העדפות הציבור ותפיסות מדיניות. ביטוח לאומי. www.btl.gov.il [05.12.2020]

1. א. על פי טבלה 1, הצג מסקנה אפשרית אחת בעניין השפעת ההורות על חלוקת הזמן. בסס את תשובתך על שני נתונים מן הטבלה.

ב. על פי טבלה 1, הצג את המשתנה התלוי ואת המשתנה הבלתי תלוי במחקר.

2. א. הצג את ההגדרה האופרציונלית של המשתנה "מצב משפחתי" במחקר המתואר בפתיח.

ב. מהו סולם המדידה של המשתנה "מצב משפחתי"?

3. א. האם המדגם במחקר המתואר בפתיח הוא "מדגם מייצג"? נמק את תשובתך.

ב. באיזה תחום (קטגוריה של חלוקת הזמן) המשתתפים רוצים את השינוי הגדול ביותר בהשוואה למצב המצוי? נמק את תשובתך באמצעות שני נתונים מטבלה 2.

4. א. על פי טבלה 2, הצג הגדרה נומינלית של המשתנה "חלוקת זמן".

ב. האם אפשר לומר שהמחקר המתואר בפתיח הוא מחקר מדעי? נמק את תשובתך באמצעות שימוש בשניים ממאפייני המחקר המדעי.

פרק שני (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 5-10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

5. שחקן תיאטרון שנותר ללא עבודה בתקופה של מגפת הקורונה החל לעבוד כירקן. באיזה סוג מחקר היית בוחר כדי לשמוע על תקופה זו מפיו? הצג שני מאפיינים של סוג מחקר זה שמתאימים למקרה המתואר בפתיח.
6. במחקר נמצא מִתאם פירסון -0.92 – בין שחיקה נפשית ובין סיפוק מעבודה. הסבר מהו מִתאם פירסון ואת משמעות המִתאם שנמצא.
7. במחקר שבדק את הסתגלות המורים ללמידה מרחוק נשאלה השאלה: "מה דעתך על הלמידה מרחוק?". מהו סוג השאלה הזאת? נמק את תשובתך. הצג והדגם סוג נוסף של שאלה המתאימה למחקר זה.
8. ממוצע ציוני בחינות הברגרות בחמש יחידות במתמטיקה של תלמידים בבית הספר "רווחה נפשית" היה 84 ; סטיית התקן של הציונים הייתה 15 . הסבר את משמעות המדדים האלה כפי שהם באים לידי ביטוי בפתיח.
9. חוקר רצה לבדוק את הקשר בין רמת ההכנסה ובין רמת ההשכלה. נסח שאלת מחקר והשערת מחקר.
10. הצג שתי בעיות של המחקר במדעי החברה.

פרק שלישי (44 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 11-18 (לכל שאלה – 22 נקודות).

סוציולוגיה

11. בחברה המערבית רוב הנשים עובדות. ארגונים לזכויות נשים מדווחים על פגיעות שונות בזכויותיהן של נשים עובדות. הסבר שניים מן המושגים האלה: ככל תפקידים (של האם העובדת); העדפה מתקנת; תקרת זכוכית; תת-ייצוג.

12. נהוג לסווג את המדיניות כלפי יחידות תרבותיות בחברה לשישה סוגים.

הצג והסבר שני סוגי מדיניות.

פסיכולוגיה

13. הצג הגדרה אחת למושג "אינטליגנציה".

הצג מבחן אחד למדידת אינטליגנציה.

14. הצג ממצא של מחקר אחד התומך בטענה שהתורשה היא הגורם העיקרי המשפיע על האינטליגנציה, וממצא של מחקר אחד התומך בטענה שהסביבה היא הגורם העיקרי המשפיע על האינטליגנציה.

מדע המדינה

15. הצג שני הבדלים בין הפשיזם ובין התפיסה הדמוקרטית, לפי שטרנהל.

16. הצג את מיון המשטרים לפי מונטסקייה. בסס את תשובתך על קריטריון אחד שבאמצעותו מונטסקייה מבחין בין המשטרים.

כלכלה

17. (1) הסבר מהו "קו העוני" ומהי "תחולת העוני". (11 נקודות)

(2) הסבר דרך אחת שבאמצעותה הממשלה יכולה לצמצם את תחולת העוני במדינה. (11 נקודות)

18. המשבר בענף התיירות בעקבות המגפה העולמית הביא לירידה בביקוש לעובדים בענף זה. מהי ההשפעה של ירידה זו על שכר העובדים בענף התיירות?

הצג והסבר את תשובתך באמצעות עקומות ביקוש והיצע לעובדים בענף התיירות.

בהצלחה!